



Cmentarz Jammertal

Miejsce

Z chwilą założenia zakładów Reichswerke „Hermann Goering“ od 1937 roku zaczęło przybywać coraz więcej ludzi na cały teren budowy. Po wybuchu wojny były to przede wszystkim dziesiątki tysięcy robotników przymusowych, jeńców wojennych i więźniów obozów koncentracyjnych. Ciężka praca i często katastrofalne warunki życia były przyczyną coraz większej śmiertelności. W pierwszych latach wszyscy zmarli znaleźli swoje ostatnie miejsce spoczynku na cmentarzach wiejskich i przykościelnych lub na cmentarzu Westerholz. Urządzenie centralnego „cmentarza dla cudzoziemców“ rozpoczęto wczesnym latem 1943. Reichswerke „Hermann-Goering“ przeznaczyły na ten cel teren noszący jako działka w księgach gruntowych starą nazwę Jammertal. Teren ten stanowiło małe wzniesienie pośród raczej płaskiego krajobrazu, ponieważ wyładowywano tam niepotrzebną już ziemię pochodzącą z prac budowlanych. Powierzchnia cmentarza jest podzielona wg układu współrzędnych – na pola, rzędy mogił i numery mogił. Zmarłych chowano najczęściej w pojedynczych grobach, położenie grobów zaznaczano na fiskach w cmentarnej kartotece, tak że do dzisiaj możliwa jest lokalizacja poszczególnych grobów. Ogółem pochowano tu 4000 ofiar z ponad 15 krajów. Do 1951 wszyscy cudzoziemcy musieli być chowani na cmentarzu Jammertal. W 50-tych latach miało miejsce przenoszenie zmarłych albo z cmentarza Jammertal do ich ojczystych krajów lub na centralne cmentarze poświęcone ofiarom wojny w Hanowerze i Hamburgu albo też przenoszono cudzoziemców będących ofiarami wojny z małych cmentarzy w okręgu Salzgitter właśnie na cmentarz Jammertal.

Ukształtowanie

W 1946 roku cmentarz zmienił swój wygląd. Zrobiono na nim ścieżki, a we wrześniu alianci wzniesli w środku cmentarza pomnik. Mniej więcej w tym samym czasie na tylnym skraju cmentarza postawiono obelisk poświęcony rosyjskim ofiarom. W 1948 roku postawiono kolejne obeliski poświęcone żydowskim i polskim ofiarom. Rok później były więzień, opat Carlotti poświęcił krzyż upamiętniający zmarłych w Salzgitter francuskich więźniów. Tylko na nielicznych mogiłach umieszczone były indywidualne kamienie nagrobne. Obecny kształt cmentarza odpowiada stanowi z lat 70-tych. Wtedy to przy wejściu umieszczono pięć pamiątkowych kamieni, które wyznaczają dojście na cmentarz. Ze względów techniczno-konserwatorskich usunięto wówczas wszystkie indywidualne tabliczki na mogiłach, zastępując je wpuszczonymi w ziemię metalowymi tabliczkami z imionami, nazwiskami, datą urodzenia i śmierci. Wszystkie dane ustalono na podstawie współrzędnych grobów. Niestety w przypadku kilku grobów nie było to możliwe, tak że dzisiaj kilka grobów nie jest oznaczonych.

Nazwiska

Dzięki intensywnym badaniom możliwe było do chwili obecnej ustalenie 5000 nazwisk ofiar. Nie zawsze możliwe było dokładne określenie położenia grobu, czasem brak jest indywidualnych danych osobowych. Jednak w międzyczasie udało się ustalić wiele nazwisk osób pochowanych na polu „nieznanych ofiar wojny“ lub na „polu dzieci“. W listopadzie 2011 ustawiono przy wejściu na cmentarz pięć pulpityw informacyjnych. Obok informacji dotyczących samego miejsca jest tam też pięć wykonanych z metalu ksiąg, w których po raz pierwszy wymieniono wszystkie aktualnie znane nazwiska ofiar. Zwiedzający cmentarz mogą znaleźć poszczególne mogiły na podstawie układu współrzędnych i planu cmentarza.

Pisownia nazwisk i inne danych są zgodne z pisownią w odnośnych źródłach historycznych. Korekty poczyniono tylko wtedy, jeśli rodziny wskazały nam na taką konieczność. Lista na pewno nie jest kompletna. Jesteśmy bardzo wdzięczni za wszelki wskazówki co do konieczności uzupełnień lub korekty błędów. Jeśli nie mogliby Państwo znaleźć jakiegoś nazwiska lub potrzebowali jakichś innych informacji, jesteśmy do Państwa dyspozycji.

Literatura

Elke Zacharias: Ein Ort mit Geschichte (Miejsce z historią),
„Cmentarz dla cudzoziemców“ Jammertal w Salzgitter-Lebenstedt.
Salzgitter 2006. ISBN 3-926944-09-9

Arbeitskreis Stadtgeschichte e.V./
Gedenk-und Dokumentationsstaette KZ Drütte
Wehrstr. 29
38226 Salzgitter
Telefon 0534144581
info@gedenkstaette-salzgitter.de
www.gedenkstaette-salzgitter.de

Arbeitskreis Stadtgeschichte e.V. oferuje oprowadzanie po cmentarzu Jammertal i realizację projektów.
Cmentarz znajduje się przy Peiner Strasse/Kanalstrasse w 38226 Salzgitter-Lebenstedt.